

Pohjoismainen lääketieteen ja terveystieteen indeksointiseminaari 22.5.2002

BMF (Bibliothecarii Medicinae Fenniae), Lääkäriseura Duodecim, Terveystieteiden keskuskirjasto TERKKO ja Karoliinisen Instituutin kirjasto Tukholmasta järjestivät toukokuun 22. päivänä 2002 pohjoismaisen lääketieteen ja hoitotieteen indeksointiseminaarin Helsingissä. Nordinfo toimi rahoittajana. Tilaisuuteen osallistui oli 53 kirjastonhoitajaa, informaatikkoa ja hoitoalojen henkilöitä, jotka joko itse indeksoivat tai ovat siitä kiinnostuneita. Suurin osa oli Suomesta, mutta myös Ruotsista, Tanskasta ja Virossa oli osallistujia. Seminaarin tarkoitus oli, että alan henkilöt voisivat tavata toisiaan ja kuulla viimeisistä kehityksistä, keskustella yhteisistä ongelmista ja kehittää indeksoinnin yhteistyötä Pohjoismaiden kesken.

Päivien keskeinen aihe oli lääketieteen tesauros MeSH (Medical Subject Headings) ja erityisesti sen suomen- ja ruotsinkieliset käännökset SweMeSH ja FinMeSH. MeSH on käännetty monessa muussakin maassa kansalliselle kielelle. Tiedonhaku on luonnollisesti helpointa äidinkielellä ja kansallisen MeSH-sanaston merkitys on kasvanut, kun myös muut kuin ammatti-ihmiset hakevat lääketieteellistä informaatiota internetistä. Terveystieteiden aineisto on yksi eniten haettu internetistä.

Dosentti **Sara von Ungern-Sternberg** avasi tilaisuuden esitelmällä "Indexering and thesauri - a basis for finding information - what are the educational needs". Siinä hän käsitteli mitä indeksointi ja tesauroksen käyttö vaikuttavat informaation hakuun, minkälaisia termien välisiä suhteita ja hierarkioita tesauroksessa voi olla, ja miten indeksointikoulutus voitaisiin järjestää. Indeksoinnilla ja sanastoilla on ratkaiseva merkitys siinä, kuinka perusteellisesti tietokantaan syötetty aineisto on löydettävissä. Lääketieteen indeksointityössä on pian pula osaavista henkilöistä monen saavuttaessa eläkeiän. Indeksointikoulutuksen tärkeitä aiheita ovat indeksoinnin teoria, varsinaisen aiheen ja terminologian tuntemus sekä käyttäjien tuntemus. Koulutusaineisto voitaisiin tuottaa pohjoismaisen yhteistyön puitteissa.

Seminaarissa esiteltiin pohjoismaiset kansalliset MeSH-käännökset ja niiden kehittämisperiaatteet. Keskusteltiin myös mahdollisista sanastoista, joita tarvittaisiin MeSH-sanastoa täydentämään indeksoitaessa pohjoismaista lääke- ja hoitotiedettä. **Marie Monik** ja **Gun Britt Knutsson** Karoliinisen Instituutin kirjastosta esittivät SweMeSH sanaston, joka on melkein valmis. Sitä käytetään Ruotsin lääketieteen tietokannan SweMedin indeksoinnissa ja kokemukset siitä ovat hyvin positiivisia. Karoliinisen sairaalan kirjasto on tuottanut Internetiin erinomaista aineistoa MeSH:stä ja indeksointikoulutuksesta.

Informaatikko **Leena Lodenius** Lääkäriseura Duodecimista esitti valmiin FinMeSH-sanaston. FinMeSH on käytössä tietokannassa LCD (Lääkärin tietokannat), joka on suunnattu ennen kaikkea yleislääkärien käyttöön. FinMeSH:ä kehitetään koko ajan. Internetissä olevasta lokikirjasta voidaan seurata hakutermien käyttöä ja täten termien ympärille muodostuu semanttinen verkosto, joka sisältää yleiset suomalaiset ilmaisut ja synonyymit.

MeSH ei ole riittävä määrättyjen erikoisalojen indeksoinnissa. Suomessa on kehitetty hoitotieteessä ja työterveysalalla omia sanastoja. Dosentti **Marianna Tallberg** esitti "Hoitotieteen MeSHin". Se on rakennettu hoitotieteen termein, niin että MeSHin rakenne on säilynyt. Sanastossa on nyt 509 termiä ja sen käyttöä on testattu.

Professori **Jaana Kekäläinen** Tampereen yliopistosta pohti, onko käsin tehdyllä indeksoinnilla tulevaisuutta vai ollaanko menossa automaattiseen indeksointiin, mitä on paljon tutkittu Tampereen yliopistossa. Käsin tehdyllä indeksoinnilla on paikkansa, kun indeksoidaan erikoisalaa. Tällöin valitaan termit äärimmäisen tarkasti, mikä takaa informaation löytyvyyden niin kattavasti kuin mahdollista. Indeksointi voidaan kohdistaa kontrolloidun sanaston hierarkisiin ryhmiin, esim. lääketieteen erikoisaloihin. Tämä on välttämätöntä, jotta yhteen kuuluvat ilmiöt voidaan yhdistää. Käsin tehtävän indeksoinnin perusta on hyvä kontrolloitu sanasto, mitä MeSH on. Lopuksi voidaan mainita, että MeSH:n kehittämistä ja MeSH työtä kannattaa jatkaa.

Seminaari onnistui hyvin sekä osallistujamäärän että pohjoismaisten yhteistyösuunnitelmien suhteen. Indeksointikysymystä käsiteltiin pohjoismaisen yhteistyön hengessä sekä koulutuksen, indeksointikielen, indeksointiprosessien, tarvittavien työkalujen ja manuaalisen indeksoinnin näkökulmista. Seminaari johti jo muutamaa konkreettista suunnitelmiin. Karoliinisen Instituutin kirjaston edustajat lupasivat, että heidän tekemänsä opeusaineisto on mahdollista kääntää suomeksi ja käyttää sitä täällä Suomessa. Toivomme, että pohjoismainen yhteistyö vahvistuu ja että on mahdollista järjestää vastaavanlaisia seminaareja tulevaisuudessakin.

Leena Lodenius, Lääkäriseura Duodecim